

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

יוני 2026

הצעת חוק קבלת ילד למעון יום התשפ"ה-2026 | חוות דעת

הצעת החוק שבנדון מבקשת לאפשר סבסוד למעונות יום למשתמטים מחובת הגיוס ואף נותנת להם עדיפות על פני האוכלוסייה העובדת והמשרתת. בכסות של עידוד תעסוקת נשים מסתתרת הצעת חוק החותרת תחת עקרון השוויון ותחת פסיקת בג"ץ, מעודדת אי תעסוקה ומזיקה לכלכלה. ההצעה מוסיפה חטא על פשע בכך שבמקביל לכישלונה של הממשלה בגיוס חרדים ולפסיביות שהיא נוקטת נוכח הפרה בוטה של החוק, היא פועלת לקידומו של חוק מימון השתמטות שעלול לסתום את הגולל על גיוס חרדים.

ד"ר גלעד מלאך ועו"ד שלומית רביצקי טור-פז

א. רקע

הצעת החוק לשינוי הקריטריונים לקבלת ילדים למעונות יום ומשפחתונים מפוקחים (להלן, **מעונות**)¹ הוצעה לראשונה באוקטובר 2024, וזאת על רקע העיכוב בחקיקת התיקון לחוק שירות ביטחון העוסק בפטור חרדים משירות צבאי (להלן, **חוק הפטור**)². ההצעה לא התקדמה. ביום 27.5.26 עברה ההצעה במליאת הכנסת בקריאה טרומית ברוב של 44:37 ועברה להכנה לקריאה ראשונה בוועדת הכספים. **תמצית הצעת החוק היא שהקריטריון לבחינת סדר הקדימות לקבלה למעון ולבחינת זכאות להשתתפות המדינה בעלות שכר הלימוד בו יהיה עבודת האשה בלבד. יחד עם זאת, תבחיני ההכנסה לנפש ימשיכו לכלול גם את הכנסת האשה וגם את הכנסת האיש (או העדרה).** המטרה המוצהרת של מציעי החוק היא מימוש הפוטנציאל התעסוקתי של נשים.³

הקריטריונים הקיימים מזה שנים רבות במבחני התמיכה למעונות היום קבעו כי תנאי לקבלת סבסוד מדינתי הוא שעל שני בני הזוג לעבוד או ללמוד.⁴ חריג לכלל זה קבע שגם אברכים שלומדים תורה ייחשבו כמי שלומדים לצורך התמיכה ויהיו זכאים לסבסוד מדינתי.⁵ עם זאת, בעקבות פקיעת פרק 1ג לחוק שירות ביטחון ביוני 2023 בטל מעמד דחיית השירות של חרדים בגילי 18-26.⁶

¹ הצעת חוק קבלת ילד למעון יום והשתתפות המדינה בעלות שכר הלימוד בו, התשפ"ה-2024. 4931/259. את ההצעה המקורית הגיש ח"כ אייכלר באוקטובר 2024, אולם זו לא התקדמה. את ההצעה הנוכחית, הזהה לה, הגישו ח"כ משה גפני, יעקב אשר, ינון אזולאי, יוסף טייב, יונתן מירסקי, לימור סון הר מלך וטלי גוטליב.

² חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 26) (שילוב תלמידי ישיבות), התשפ"ב-2022.

³ ראו דברי הסבר להצעת החוק.

⁴ ראו **במבחן התמיכה של שנת תשפ"ו**. על פי מבחני התמיכה על שני ההורים להיות עובדים (הכנסה ברוטו 3,333 ש"ח ופחות להורים יחידנים ובכמה מקרים נוספים), לומדים (בהיקף של 24 שעות שבועיות במסגרת להכשרה מקצועית, אולפן לעולם, מוסד אקדמי מוכר, לימודי תעודה ולימודים במוסדות תורניים נתמכים), עובדים ולומדים, משרתים בצבא או בשירות הלאומי אזרחי או מקבלי הבטחת הכנסה וקצבת נכות. המיקום בתור למעונות וגובה התמיכה תלויים בהכנסה לנפש (הכנסת משק הבית ברוטו חלקי מסי הנפשות) ובמס' הילדים הלומדים במעון מוכר.

⁵ ראו שם סעיף 3.1.2.

⁶ בג"ץ 6198/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' שר הביטחון וכמו כן בג"ץ 7525/23 שעסק במימון הישיבות.

אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

הנשיא העשירי ראובן ריבלין

יו"ר של כבוד

יוחנן פלסטר

נשיא

חברי הוועד המנהל

עו"ד ליאת אהרנסון

פרופ' ורד וניצקי-סרוסי

ד"ר חן ליכטנשטיין

מל מועלם

שגירי ליעבר סלי מרידור

פרופ' פאדיה נאסר אבו-אלהיג'א

עו"ד אבי פיישר

ד"ר מיכל צור

יוסי קוצ'יק

המועצה הבין-לאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר

השופט רוזלי טילברמן אבליה, קנדה

אן אפלבאום, ארה"ב

השופט דורית ביניש, ישראל

השופט סטיבן ברייר, ארה"ב

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' כריסטוף מקשיט, גרמניה

ד"ר שרון נוריאן, ארה"ב

השופט אברהם סופר, ארה"ב

ברט סטנספ, ארה"ב

פרופ' גרהרד קספר, ארה"ב

הארייט שליפ, ארה"ב

סגני נשיא

פרופ' סווי נבות, מחקר

ד"ר ישי ג'סי' פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

פרופ' תמר הרמן

פרופ' נתן זוסמן (אורח)

פרופ' עמית כהן

מר תומר לוזן (אורח)

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' דניאל טטמן

פרופ' בני פורת

פרופ' קרית פלוג

פרופ' מרדכי קרמיצר

פרופ' גרעון רהט

ד"ר תהילה שורץ אלטשולר

פרופ' יובל שני

מייסדים

ד"ר אריק ברמן

ברנד מרבוט (1929-2024)

מוכרי המדינה ג'ורג' שולץ (1920-2021)

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

כתוצאה מכך הם חייבים בשירות צבאי ואינם זכאים עוד לסבסוד מדינתי במעונות החל ממרץ 2025.⁷

בזמן שחלף הפכה שלילת הסבסוד למעונות מהאברכים חייבי גיוס לסנקציה האישית המשמעותית ביותר הפוגשת את הפרט החרדי (נוסף לסנקציה המוסדית של שלילת תקציב הישיבות).⁹ לפי דבריו של נציג צה"ל בכנסת, הסנקציות אכן מביאות לעלייה מסוימת בהיקפי הגיוס.¹⁰ לאחרונה, באפריל 2026, במסגרת דיון בזיון בית המשפט על אי-ציות של הממשלה לפסק הדין שהורה לה לפעול בנחישות לגיוס החרדים באמצעות שלילת הטבות, קבע בג"ץ בעצמו צווים אופרטיביים למשרדי הממשלה השונים.¹¹ בין השאר נדרש משרד העבודה לשנות את הקריטריונים לסבסוד מעונות כך שהסדרת מעמד מול הצבא תהיה תנאי לכל סבסוד. כלומר, בניגוד למצב בשנה האחרונה, בו לא יכול חייב גיוס לקבל סבסוד מכוח לימודיו התורניים, אולם אם הוא עובד, יוכל לקבל מכוח עבודתו, כעת לא יוכל חייב גיוס לקבל סבסוד כלל, כל עוד לא יסדיר את מעמדו. משרד העבודה, שנדרש להציג קריטריונים חדשים ב-7.5.26 טרם עשה כן, ועל רקע זאת חוזרת הצעת החוק שנית אל שולחן הכנסת.

ב. ביקורת על הצעת החוק

1. תכלית החקיקה אינה ראויה: סיוע למשתמטים מגיוס

המטרה המוצהרת של מציעי החוק הינה עידוד תעסוקת נשים, אך בפועל נועד החוק לסייע לגברים חרדים שמחויבים בשירות צבאי אך אינם מתגייסים. **הצעירים החרדים חייבי הגיוס הם הקבוצה היחידה שאינה זכאית לסיוע במצב המשפטי הנוכחי והצעת החוק מבקשת להכניס קבוצה זו לתבחינים.** מבחן התמיכה הקיים, שחרט על דגלו קידום תעסוקת הורים, כבר מעודד תעסוקת נשים וכל אשה עובדת זכאית לסבסוד בהתאם למבחן הכנסה לנפש.

יתירה מכך, המצב הקיים כיום - ערב הצעת החוק החדשה - מתעדף משפחות חרדיות הן בכך שמבחן ההכנסה לנפש מיטיב עם משפחות מרובות ילדים והן בכך שהוא רואה באברך הלומד בכולל כאילו למד

⁷ מכתבו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה ד"ר גיל לימון מה-11.8.24 לשר העבודה, מר יואב בן צור, "תמיכות משרד העבודה במלשי"בים חרדים בגין תשלום שכר לימוד במעון או במשפחות בעקבות פסק הדין בבג"ץ 6198/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' שר הביטחון.

⁸ בתגובה הקפיד שר העבודה יואב בן צור לחלוטין את התמיכות ולא פרסם קריטריונים לסבסוד מעונות לשנת תשפ"ה, תוך פגיעה מתמשכת בכ-70,000 משפחות בעלות הכנסה נמוכה מכל המגזרים. במקביל הגיש את ההצעה, נשוא חוות דעת זו, למבחני זכאות חדשים. עתירות לבג"ץ הביאו לפשרה לפיה נמשך הסבסוד לחייבי גיוס 3 חודשים נוספים והשר פרסם את הקריטריונים לכלל המעונות.

⁹ בינואר 2026 נשללה גם ההנחה בביטוח הלאומי מבני ישיבות חייבי גיוס, אולם כיון שמדובר בסכום נמוך – 1,044 ₪ לשנה, צעד זה מורגש פחות. באפריל 26, כחלק מן הצווים האופרטיביים שהוציא בג"ץ (להלן), נוספה שלילה של הטבת דירה בהנחה, שיכולה להגיע לסכומים משמעותיים ולהפוך משמעותית. כמו כן, עד לתאריך 31.5.26 נדרשו גם משרד התחבורה והאוצר להציג התניית הנחות בתחבורה ציבורית בהסדרת המעמד מול הצבא, וכך גם משרד הפנים לגבי ארנונה. עד עתה הם לא עשו כן.

¹⁰ ראש חטיבת תכנון ומנהל כוח אדם בצה"ל, אל"ם שי טייב, בדיון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, 20.5.26.

¹¹ בג"ץ 5819/24 התנועה לאיכות השלטון נ' שר הביטחון (פסק הדין המקורי ניתן בנובמבר 2025 והצווים האופרטיביים, כחלק מדיון על בזיון בית המשפט בשל אי ציות לפסיקה המקורית, ב-26 באפריל 2026). ראו: יוחנן פלסנר וגלעד מלאך, מדריך להבנת הדרמה בפסיקת בג"ץ על הסנקציות הכלכליות על משתמטים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 27.4.26.

לימודים המקדמים את הכנסתו. כל הקריטריונים האחרים, המהווים תנאי כניסה לזכאות לסבסוד מעונות, קשורים בעבודת ההורים או בלימודים המקדמים אופק תעסוקתי – לימודים אקדמיים, לימודים באולפן עברית והכשרה מקצועית. רק נשות אברכים זכאיות לקבל סבסוד למרות שבני זוגן לומדים בכלל ואינם ממצים הכנסה ופרנסה.

ועוד, בניגוד לכל הקריטריונים האחרים, לימודים בכלל אינם תחומים בזמן, לעומת לימודים אקדמיים או להכשרה מקצועית המוגבלים לשנים ספורות מעצם טיבם, ראיה נוספת לכך שאין מדובר בלימודים מקדמי פרנסה.¹² הוכחה לכוונת המחוקק להחזיר את התמיכה באופן מידי רק לקבוצת חייבי הגיוס מפרי החוק ניתן לראות גם בכך שהשינוי המוצע בהצעה המקורית שינה את הסבסוד רק ביחס למי שכבר נרשם למעונות לתשפ"ה, היינו חייבי הגיוס, ולא אפשר למי שלא היה כלול בקריטריונים עד אז להירשם, היינו לא-חרדים שבחינת עבודת האשה בלבד היטיבה איתם. למען הסר ספק, **היעוץ המשפטי לא ביקש לבטל לחלוטין את הסבסוד לאברכים, אלא רק לאלו החייבים בשירות צבאי ואינם פועלים על פי חובה זו.**

שיעור החרדים השולחים את ילדיהם בפועל למעונות גבוה לאין ערוך מחלקם באוכלוסייה: **בעוד חלק החרדים באוכלוסייה עומד על כ-14%, חלקם בסבסוד היה 55%. זאת לעומת הערבים שחלקם באוכלוסייה עומד על 21% ובסבסוד – 6%, והיהודים הלא חרדים שחלקם באוכלוסייה 65% ובסבסוד – 39% בלבד** (הנתונים לאורך כל החו"ד - על פי מחקרו של גבריאל גורדון במכון הישראלי לדמוקרטיה נכון לשנת 2022¹³).

ועוד, האופן שבו מנוסחים מבחני התמיכה אפשרו ל-70% מהמשפחות החרדיות עם ילדים עד גיל 3 להיות זכאיות לתמיכה. זאת לעומת 28% מן היהודים הלא חרדים, ו-26% מן הערבים.¹⁴ הוצאת חייבי הגיוס מן הזכאות מקטינה את הקבוצה ל-59%, אולם הצעת החוק מקפיצה אותה ל-74%.¹⁵

יוצא אפוא שמבחני התמיכה מסייעים כיום לנשים עובדות בכלל ולעובדות חרדיות בפרט. הקבוצה היחידה שהפסיקה להיות זכאית לסבסוד מעונות הינה קבוצת האברכים שמיועדים לשירות צבאי והצעת החוק נועדה לעקוף את חובת השירות שלהם ולהמשיך לסבסוד אותם. על פי נתוני משרד העבודה מדובר היה בשנת 2025 בכ-6,700 אברכים מלש"בים בגילי 18-27.

¹² כך למשל, לימודים לדוקטורנט אינם יכולים להיחשב כלימודים לצורך תבחני המעונות.

¹³ גבריאל גורדון (2024), **סבסוד מעונות יום בישראל במגזרים השונים – דיון בתרחישי סבסוד על רקע סוגיית גיוס החרדים**, המכון הישראלי לדמוקרטיה. בשנת 2022 שלחו למעונות מפוקחים 89,250 משפחות, 103,981 ילדים. מקרב החרדים 83% זכאים לסובסידיה, מקרב הערבים – 47% ומתקרב היהודים הלא חרדים – 53%.

¹⁴ הרכב העבודה והלימודים של משקי הבית הזכאים לסבסוד מצביע על המשקל המשמעותי של ההתייחסות ללימודים תורניים כלימודים מקדמי הכנסה במסגרת התקנות. בקרב הזכאים החרדים, ב-74% ממשקי הבית האם עובדת והאב לומד (זה המצב רק בקרב 10% מהיהודים הלא חרדים ו-4% מהערבים).

¹⁵ יהודים לא חרדים יעלו לזכאות של 38% וערבים ל-32% אם תתקבל הצעת החוק הבוחנת רק את עבודת האשה.

הצעת חוק זו לא נועדה לתכלית ראויה, כיוון שהיא נועדה לסייע לעבריינים שאינם מתייצבים לשירות צבאי כנדרש מהם. **מדינת ישראל אינה יכולה ביד אחת לדרוש מהצעירים החרדים חייבי הגיוס למלא את חובתם ובידה השנייה לממן ולעודד את השתמטותם ואת עבריינותם, בייחוד בשעת מלחמה, ולהוציא חוטא נשכר.**

2. פגיעה באוכלוסייה המשרתת והעובדת ופגיעה בשוויון

הצעת החוק תביא להעדפת המשתמט החרדי בסבסוד על פני אוכלוסיות אחרות ובכך תפגע באופן לא שוויוני ולא סביר באוכלוסייה המשרתת והעובדת. לפי ההצעה, מי שלא מקיים את חובתו החוקית יקבל אותה הטבה כמי שמקיימה. יתירה מכך, ישנן משפחות אשר לא יתקבלו כלל למעונות בין בסבסוד ובין שלא בסבסוד בשל קבלת ילדו של מי שהפר את חובתו. העדפת המשתמטים תביא לפגיעה בשתי קבוצות עיקריות: (1) חרדים משרתים ועובדים ו- (2) לא-חרדים (יהודים וערבים) עובדים:

חרדי שפנה לשירות צבאי ועם תום השירות יצא לעבוד, צפוי להתמודד בקבלה למעון יום מול חרדי שמשתמט מחובתו החוקית. כיוון שתנאי הקבלה המוצעים בחוק אינם מתייחסים למעמד של הגבר אלא למעמד העבודה של האשה בלבד, וכיוון שסדר הקדימות המוצע קשור במבחן ההכנסות של הגבר והאשה במשותף, במרבית המקרים הגבר החרדי העובד לא יתקבל למעון ואילו המשתמט יתקבל. המעונות והמשפחותונים המפוקחים הם משאב בחסר שאין בידו לענות על הדרישה. בשנת 2022, בשל חוסר במקום, רק כמחצית מן החרדים שעמדו במבחני הזכאות לסבסוד, הצליחו להתקבל בפועל למעונות. לכן, אי-ההתחשבות באי-השירות של הצעיר החרדי מעדיפה אותו בפועל על פני החרדי העובד.

הקריטריונים המוצעים בחוק פוגעים גם בגברים עובדים, יהודים וערבים. עובדים שהכנסתם נמוכה או בינונית יאלצו להתמודד בקבלה למעון מול גברים שנמנעים מלצאת לעבוד כלל ויושבים בטל. על פי הצעת החוק, האחרונים יועדפו על פני הגברים העובדים, משום שבהצעה מוצע להתעלם לחלוטין מעיסוקיו של הגבר. במרבית המקרים ועל סמך מבחן ההכנסות, ילדו של הגבר שאינו עובד יקבל קדימות בקבלה למעון ובסבסוד, זאת על חשבון משק בית שבו שני בני הזוג עובדים. ושוב, כיון שמדובר במשאב בחסר, ילדו של הגבר העובד לא יתקבל כלל למעון משום שבמבחן ההכנסה הגבר שאינו עובד יעקוף אותו.¹⁶ בכך נוצר אי-שוויון מובהק אף יותר.

כתוצאה מכך מעונות היום ייהפכו מכלי שמעודד יציאה לעבודה לכלי שמעודד אי-יציאה לעבודה גם במגזרים שאינם חרדים. קבוצה ייחודית בתוך הגברים העובדים שתופלה לרעה היא בני זוג חד-מיניים אשר הצעת החוק המתמקדת בעבודת האשה אינה נותנת להם מענה כלל.

¹⁶ בשנת 2022, ב-79% ממשקי הבית היהודים הלא חרדים הזכאים לסבסוד וב-83% ממשקי הבית הערבים הזכאים לסבסוד שני בני הזוג עבדו. לעומת זאת בקרב החרדים, שני בני הזוג עבדו רק ב-20% ממשקי הבית הזכאים לכך ואילו ב-74% ממשקי הבית החרדים הזכאים האב למד והאם עבדה. אם תעבור הצעת החוק, יצטרכו אנשים עובדים להתמודד מול בטלנים אשר אינם עובדים או לומדים שיתחרו מולם – 5% בקרב מי שיהפוך זכאי בחברה החרדית, 25% בחברה היהודית הלא חרדית ו-20% בחברה הערבית. גורדון, שם.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

הצעות מן הזירה הפוליטית לפצות על הצעת חוק זו על ידי תגמול חיילי מילואים והקדמתם בתור למעונות לא תפתור את הקשיים שמעוררת ההצעה משני טעמים; האחד, שכרם הממוצע של חיילי המילואים גבוה יחסית, כך שקידומם יהיה על חשבון משפחות עובדות שהכנסתן נמוכה ביותר, גם אם שירתו בשירות חובה וחלקן אף במילואים. השני, המעונות למגזרים השונים נפרדים, ממוקמים בשכונות נפרדות והתורים אינם מתערבבים אלו באלו. לפיכך, קידום של אנשי המילואים בתור לא ימנע ממפרי חובת הגיוס מלקבל הטבות בגין השתמטותם.

3. פגיעה בסיכוי לגייס חרדים

חוק גיוס אפקטיבי שיש לו סיכוי להביא לגיוס חרדים מוכרח לכלול סנקציות משמעותיות למי שלא מתגייס. במצב המשפטי הנוהג כיום, כאשר על כלל החרדים בגילי גיוס חלה חובת גיוס, הסנקציה הכמעט יחידה¹⁷ שמתייחסת ישירות אל הפרט ומשפיעה על בחירתו אם להתגייס היא היעדר זכאות לסבסוד מעונות. ביטול סנקציה זו יקטין את הסיכוי לקדם חוק גיוס בכלל וכזה שכולל סנקציות משמעותיות בפרט. בשנתה השלישית של המלחמה, כאשר הצבא מדבר על צורך מידי ודחוק ב-12,000 חיילים חדשים, הניסיון לחוקק הטבה עבור מפרי החוק על חשבון מקיימי החוק בוטה אף יותר. פעולה זו שולחת מסר לציבור כולו כי אין צורך לקיים את החוק וכי לא יקרה דבר למתנערים ממנו; היא סותרת על פני אנשי ונשות מילואים המשרתים מאות ימים בזמן מלחמה ארוכה ועקובה מדם; והיא שמה לאל את הצהרות הקואליציה כי רצונה לחוקק חוק שיביא לגיוס.

4. עקיפת החלטת בג"ץ

פסק הדין בעניין גיוס תלמידי ישיבות חרדים ביוני 2024 קבע כי "בהעדר בסיס חוקי לדחיית השירות, נשמט הבסיס החוקי לעידוד ולתמיכת המדינה בפעילותם של אלה שנמנעים מגיוס"¹⁸. המשנה ליועצת המשפטית לממשלה ד"ר גיל לימון במכתבו לשר העבודה שהוזכר לעיל הוסיף כי בכלל זה אסורים עידוד ותמיכה של המדינה באמצעות סבסוד למעונות של המשתמטים מחובת הגיוס. כמו כן הנחתה היועצת המשפטית לממשלה את הממשלה מיד לאחר פסיקת בג"ץ הגיוס להימנע מכל פעולה להעברת כספים שיש בה משום תמיכה בפעילותם של אלה הנמנעים מגיוס, או שיש בה משום עקיפה של פסק הדין באמצעות תקצוב המלשב"ים מפרי החוק ממקורות אחרים. כאמור, לאחרונה אף נפסקו צווים אופרטיביים להתניית הטבות בהסדרת מעמד מול הצבא. **בהצעת החוק של חה"כ אייכלר ואחרים הנדונה כאן (ומציינת במפורש שהיא מבקשת לגבור על מבחני התמיכה ועל הוראות הנוהל) יש משום עקיפה של החלטות בג"ץ, בהיותה הצעה המיטיבה עם קבוצת חייבי הגיוס המשתמטים מחובתם, ועם קבוצה זו בלבד. עקיפה נוספת של כללי המינהל התקין מצויה בכך שההצעה הוגשה כהצעת חוק פרטים ולא בפרסום מבחני תמיכה חדשים, ככל הנראה כדי לעקוף את היעוץ המשפטי לממשלה ואת אנשי המקצוע במשרד העבודה.**

¹⁷ ראו הערת שוליים 9 לעיל.

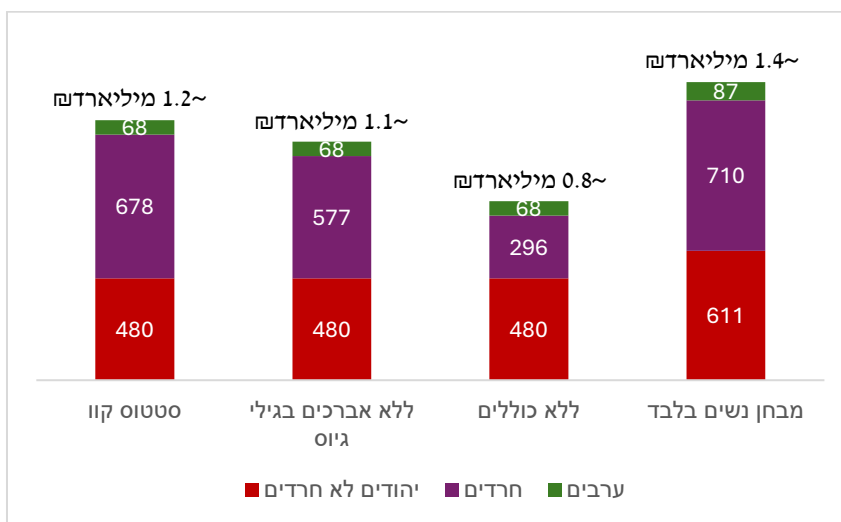
¹⁸ בג"ץ 6198/23 לעיל, פסקה 69.

כל הפגמים שהוצגו עד כה מהווים כל אחד לחוד וכולם יחד פגיעה חמורה בעקרונות השוויון ובביטחון ישראל. לא זו בלבד שחובותיהם של צעירים חרדים היו שונות ומופלות לטובה מאלה של צעירים שאינם חרדים במשך שנים רבות, ואף לאחר שנקבעה החובה, המדינה עושה מעט מדי על מנת לכפותה, אלא שהצעת החוק מבקשת להפלות את מפרי החוק המשתמטים מחובה השירות לטובה ולהעניק להם סיכוי טוב יותר לסבסוד מעונות מאשר למקביליהם העובדים והמשרתים. עוד מבקשת ההצעה לעקוף את החלטת בג"ץ בעניין ולסתום את הגולל על הסיכוי לעודד את המלשב"ים באמצעות סנקציה כלכלית לציית לחוק, לשאת בנטל השירות ולהביא לשוויון בעתיד. פגיעה זו בעקרונות השוויון אף אינה מידתית ביחס ליתרונות שיושגו מהצעת החוק.

5. פגיעה בכלכלה - עלות גבוהה של החוק ועידוד אי עבודה

מלחמת "חרבות ברזל" יצרה מחסור ניכר בלוחמים כמו גם בור כלכלי עמוק. לא רק שהחוק המוצע מקטין את הסיכוי שחרדים יסייעו באמצעות שירות צבאי אלא הוא עתיד להוות נטל כלכלי גדול. מעונות היום סובסדו בשנת 2022 בהיקף של כ-1.2 מיליארד ₪ בשנה, סכום שגדל עוד בשנים שחלפו, למעלה ממחציתו לזכאים חרדים. הסבסוד הממוצע של משק בית חרדי עמד על 2,200 ₪ בחודש (לעומת 1,400-1,500 ₪ במגזרים האחרים).¹⁹ הפחתת הסבסוד השנתי של ילדי המשתמטים משירות צבאי תחסוך כ-100 מיליון ₪ בשנה, ואילו הרחבת הזכאות לילדים של גברים שאינם עובדים מכל המגזרים כפי שמוצע בחוק מחזירה את 100 המיליון הללו ומוסיפה עליהם עוד 300 מיליון ש"ח בשנה, סה"כ תוספת של כ-400 מיליון ₪ בשנה.²⁰

תקציב הסיוע למעונות מפוקחים לפי קבוצות אוכלוסייה, תרחיש שונים, 2022, במיליוני ₪

מקור: גבריאל גורדון (2024), [סבסוד מעונות יום בישראל במגזרים השונים – דיון בתרחישי סבסוד על רקע סוגיית גיוס החרדים](#), המכון הישראלי לדמוקרטיה

¹⁹ גורדון, שם.

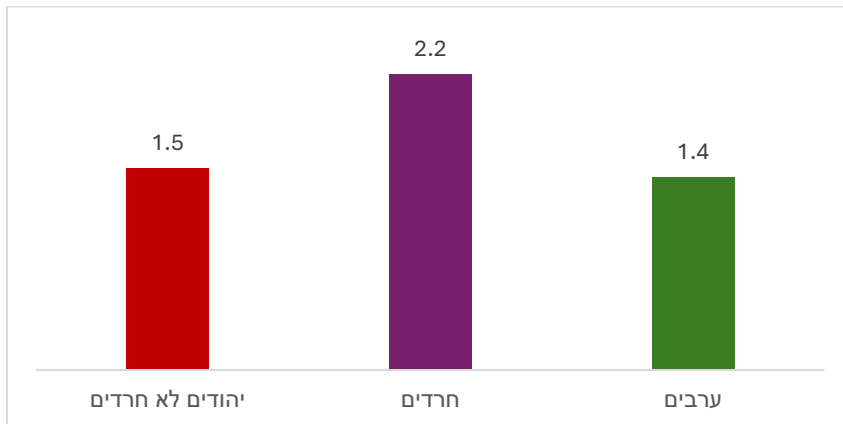
²⁰ במידה והקריטריונים יאפשרו לחרדים חייבי גיוס שגם עובדים בהיקף משמעותי (בניגוד להסדר תורתו אומנותו) להיכלל בסבסוד, הפער יצטמצם ל-300 מיליון ₪ (100 מיליון ועוד 200 מיליון).

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

גובה סובסידיה ממוצע בקרב זכאים לסיוע לפי קבוצת אוכלוסייה, 2022,
באלפי ₪ בחודש

מקור: גבריאלי גורדון (2024), [סבסוד מעונות יום בישראל במגזרים השונים – דיון בתרחישי סבסוד על רקע סוגיית גיוס החרדים](#), המכון הישראלי לדמוקרטיה

יתירה מזאת, כפי שצוין, הצעת החוק מעדיפה להעניק הנחה במעונות יום למי שאינו עובד על פני מי שעובד ובכך היא מעודדת העדר השתתפות בשוק העבודה ואבטלה בקרב כלל המגזרים.

מיצוי תעסוקה והכנסה של שני בני הזוג הוא תנאי ליציאה מעוני. מחקרים שנעשו במשרד האוצר הראו כי תחולת העוני במשקי בית בישראל שבהם יש מפרנס אחד גדולה פי ארבעה מזו שבמשקי בית בהם יש שני מפרנסים ויותר.²¹ קל וחומר שאין לתמרץ במכוון אי יציאה לעבודה של אחד מהמפרנסים הפוטנציאליים כפי שנעשה בהצעת חוק זו.

ג. התמודדות עם טענותיהם של מציעי החוק ותומכיו

1. הטענה: ללא סבסוד, נשים חרדיות יפסיקו לעבוד

תשובה: גם אם לא תעבור הצעת חוק המעונות, נשים חרדיות ימשיכו לעבוד!

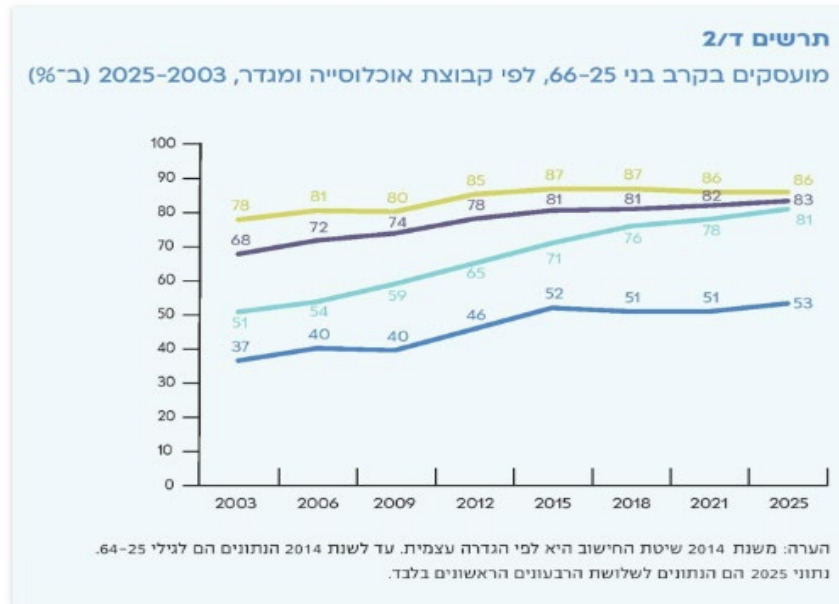
יציאת נשים חרדיות לעבודה הינו תהליך ארוך שנים שהוא תוצאה של היווצרות "חברת הלומדים" החרדית ושל הצרכים הכלכליים של משק הבית החרדי. תפקיד האשה כמפרנסת מוטמע עמוק בחינוך ובהכשרה של הבנות החרדיות בבית הספר ולאחריו. בשני העשורים האחרונים, מאז השינוי בכללי התקצוב של קצבאות הילדים ב-2003 ניתן לראות מגמה ברורה ויציבה של עליה בתעסוקת הנשים. הטענה שכתוצאה מהיעדר סבסוד מעונות נשים חרדיות יפסיקו לעבוד איננה מתיישבת עם אורח החיים הקיים של הנשים החרדיות ש-81% מהן יוצאות כיום לעבוד, כמעט כמו שיעורן של נשים יהודיות שאינן חרדיות.

²¹ עיבוד אגף הכלכלן הראשי במשרד האוצר לסקר הוצאות של הלמ"ס, 2021.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

הערה: משנת 2014 שיטת החישוב היא לפי הגדרה עצמית. עד לשנת 2014 הנתונים הם לגילי 25-64. נתוני 2025 הם הנתונים לשלושת הרבעונים הראשונים בלבד.

מקור: לי כהנר וגלעד מלאך, [שתון החברה החרדית בישראל 2025](#), המכון הישראלי לדמוקרטיה.

יתירה מכך, הטיעון שנשים יפסיקו לעבוד איננו סביר גם ברמה הכלכלית. עלות המעונות ללא סבסוד נעה בין 2,000 ל-3,500 ש"ח לחודש, בתלוי בגיל הילד ובסוג המעון או המשפחתון. ילד נוסף במערכת מזכה בהנחה גם ללא סבסוד (המידע מתפרסם באתר משרד העבודה). הכנסה ממוצעת של אשה חרדית בגילי העבודה העיקריים עומדת על כ-9,441 ש"ח בחודש, ובגיל 31-32 על כ-6,500 ש"ח בחודש. כלומר, אפילו שכר לימוד בגין שני ילדים מתחת לגיל שלוש לא יגיע לסף השכר, ובוודאי שלא שכר לימוד עבור ילד אחד. מסגרות לא מפוקחות עולות פחות. מדוע שאשה תעדיף שלא לעבוד כלל כאשר מעון עולה פחות משכרה? יתירה מכך, במצב שבו בן הזוג שלה הינו אברך יציאה לעבודה הינה כורח המציאות לפרנסת המשפחה ואי יציאה לעבודה תביא לכך שכמעט לא יהיו למשק הבית הכנסות. הטענה של אי יציאת נשים חרדיות לעבודה כתוצאה מן המצב הקיים איננה עומדת אפוא במבחן המציאות. הוכחה לכך ניתן למצוא גם בכך שנשים חרדיות לא צמצמו את היקפי תעסוקתן בשנת 2013, כאשר צומצמה זכאותם עקב שינוי שחל במבחני התמיכה. להיפך, העליה בתעסוקת הנשים החרדיות הינה עקבית ויציבה לאורך השנים. משק הבית החרדי, ככל משק בית בישראל וברחבי העולם, יצטרך לקבל החלטות הנוגעות לפרנסת המשפחה. כפי שהראינו, האפשרות הכי פחות סבירה היא הפסקת עבודתה של האשה. אפשרויות אחרות הן טיפול בילדים על ידי האב, בן או בת משפחה אחרים, מציאת מסגרת חלופית או יציאת האב לשירות צבאי וכך הבטחת הסיוע לשנים הבאות.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

2. הטענה: אין לפגוע בילדים בגין פעולת הוריהם

תשובה: הזכות לסבסוד אינה 'זכות קנויה' ובידי האבות לשנות את מעמדם!

מצדדי החוק טוענים שגם אם האבות החרדים שמיועדים לשירות ביטחון הם מפרי חוק, הרי שאין לפגוע בזכויות של ילדיהם למעונות. חשוב לציין שבמצב החוקי כיום יכולים אבות משתמטים משירות צבאי להמשיך ולשלוח את ילדיהם למעונות והפגיעה היא רק בסדרי העדיפות בקבלה למעון ובזכאות לסבסוד. הזכות לסבסוד איננה "זכות קנויה"²² ובייחוד למי שמפר את החוק. האחריות לכך שהילדים יזכו בסבסוד עומדת לפתחם של אבותיהם שיכולים לפנות לשירות צבאי או אזרחי שבו הם מחויבים ואז ילדיהם יזכו לסבסוד בהתאם להכנסתם בדומה ליתר ילדי ישראל. יתר על כן, תנאיהם של ילדים חרדים כיום טובים מאלה של ילדים אחרים, כיון שלימודיו התורניים של האב, הרלוונטיים כמעט לכל המשפחות, נחשבים כקריטריון מקנה זכאות, מה שאינו עומד לרשות יתר המגזרים.

3. הטענה: מטרת הסבסוד למעונות יום הוא עבודת האשה ולא הגבר

תשובה: מטרת הסבסוד הנוכחית היא עידוד שילוב הורים בשוק העבודה!

היסטורית, אכן יש תימוכין לטענה כי מעונות היום נועדו לקידום עבודת האשה, אולם מאז שנת תשפ"ב שונתה תכלית התמיכה כך שתעסוק בעידוד שילוב הורים בשוק העבודה. יתר על כן, הטענה בדבר עבודת האשה כבר לא יכולה להישמע כאשר הנשים החרדיות מיצו למעשה את שיעורי השתתפותן בשוק העבודה, וכפי שנזכר, שיעור תעסוקתן עומד על 81%, קרוב מאד לשיעור התעסוקה של נשים יהודיות לא-חרדיות העומד על 83%. מאידך, בעיית התעסוקה נמצאת דווקא בקרב הגברים החרדים אשר רק 53% מהם משתתפים בשוק העבודה, ואף אלה מרוויחים רק כ-50% מהגברים היהודים הלא-חרדים, בשל העדר השכלה והכשרה רלוונטית לשוק העבודה.²³ לכן כוללים מאז ומעולם תנאי הזכאות לסבסוד מעונות עבודה או לימודים הן מצד האב והן מצד האם, ולכן כל קטגוריות הלימודים, למעט לימודים בכולל, הן כאלה המעודדות תעסוקה איכותית ומוגבלת ללימודים קצרי טווח שאכן מביאים לתעסוקה.

4. הטענה: הצעת החוק פועלת לטובת הנשים ולהגנה על זכויותיהן

תשובה: טובת האשה היא כי בן זוגה ישא עמה בעול המשפחה והפרנסה!

מן ההצעה כלל לא עולה הגנה על זכויותיה של האשה לעצמאות, לכבוד ולחופש עיסוק, אלא דווקא שימורה כמי שתפקידה במשפחה לגדל את הילדים נוסף לעול הפרנסה המוטל עליה, בעוד האב פטור מעול זה. כך, במידה והאם אינה עובדת ההנחה היא כי היא מטפלת בילדיה בעצמה,

²² ראו בג"ץ 3871/15 המרכז הרפורמי לדת ומדינה נ' ממשלת ישראל.

²³ כהנר ומלאך, שם.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

בעוד כאשר היא עובדת, ההנחה היא כי נדרש מעון. האב שאינו עובד אינו נדרש לשאת עמה בעול המשפחה.

5. הטענה: צמצום הסבסוד יוביל לשליחת ילדים למסגרות לא מפקחות

תשובה: האשה החרדית, ככל הורה, תצטרך לאזן בין כלל השיקולים ולא תוכל לזכות בהטבות שאין למקבילותיה במגזרים האחרים!

אכן, עדיף כי ילדים בישראל ילמדו במסגרות מפקחות, אולם סוגיית ההנחות למעונות אינה הפליה של הילדים החרדים אלא להיפך, הטבה שניתנה להם יותר מאשר לאוכלוסיות אחרות, וכעת מפרי החוק שבהם, לא יזכו בה. הורים מכל המגזרים האחרים נאלצים לאזן בין עבודתם לטיפול בילדים, ולשקול שיקולים של קרבה גאוגרפית, קדימות בתור ועלויות ביחס למסגרת אליה ישלחו את ילדיהם, כך יאלצו לעשות זאת עתה גם חלק מבני המגזר החרדי. ההנחה כי לחרדים ישנה זכות מוקנית שאין לאף משפחה במגזרים אחרים לשלוח דווקא למסגרות מפקחות ולזכות בהנחות ובהטבות בהן, אינה יכולה לעמוד בפועל במבחן המציאות ואינה יכולה להיות מוצגת כהפליה. בוודאי כשמדובר במניעת ההטבה רק מקבוצה של מפרי חוק המשתמטים מחובתם בשעת מלחמה.

6. הטענה: לא כדאי להילחם בהטבות לקבוצה קטנה כל-כך

תשובה: קבוצה זו תלך ותגבר ככל שמצב אי-הגיוס ימשיך להתקיים!

משרד העבודה מדבר על כ-6,700 משקי בית בשנת 2025 ובהם כ-10,000 ילדים שאבותיהם הם אברכים חייבי גיוס שאינם משרתים ולכן יושפעו מחוק המעונות הנוכחי. למעשה, מבדיקה של המכון הישראלי לדמוקרטיה מדובר אפילו בפחות, משום שבקבוצה זו נכללים גם אברכי ישיבות ציוניות המשרתים בצבא.²⁴ אולם, השפעת שלילת ההנחה במעונות גדולה לאין ערוך בטווח הארוך. מעבר להיבט הסמלי והאידיאולוגי שבמתן הטבות למשרתים, הרי שבכל שנה מעתה ואילך יצטרפו לקבוצה זו מאות ואלפי אברכים חדשים, ואילו משקי הבית שנמצאים בתוכה לא ייפלטו ממנה, אלא אם כן, אב המשפחה ישרת בצבא או בשירות אזרחי. לכן, בטווח של כמה שנים קדימה ולאור הגידול הדמוגרפי בחברה החרדית, המספר יגדל פלאים בתוך זמן קצר ויהפוך לסנקציה המרתיעה והמופעת על עשרות אלפי משפחות אברכים.

7. הטענה: במקביל לחוק המעונות ייחקק חוק המעניק תגמולים משמעותיים לחיילי המילואים שיחפה עליו

תשובה: תגמולי מילואים אינם פותרים את בעיית הלוחמים החסרים, וטובה "ציפור" ביד לעומת כזו שתהיה עוד זמן רב "על העץ"!

בשדה הפוליטי מוצע לוותר על חוק המעונות כימחירי שניתן לשלם בתמורה לחוקים אחרים המבטיחים תגמולים משמעותיים לחיילי ולחיילות המילואים. זוהי מחשבה מוטעית משתי סיבות. ראשית, חיילי וחיילות המילואים זקוקים להחלפה מתחת לאלונקה. הם עושים ימים

²⁴ וכן, כ-2,000 מתוך האברכים עובדים בהיקף משמעותי בניגוד להסדר תורתו אומנותו. אם שלילת ההטבות לחיילי גיוס משתמטים תחול רק על מי שמקבל הטבות מכוח לימודיו בכולל, ולא על מי שמקבל הטבות מכוח עבודתו, זכאותם לא תישלל.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

ולילות בשירות, מקריבים קורבנות משפחתיים, כלכליים ונפשיים קשים וחלקם מאבדים את חייהם. תגמול כלכלי לא יסייע להם בקושי העיקרי הפוקד אותם ואותנו. שנית, התגמולים המוצעים לא יביאו את החרדים להתגייס. "גזרים" הוצעו במשך שנים ארוכות, וללא "מקלות" לצידם הם מסייעים רק במעט שבמעט. מה גם שמרבית התגמולים המוצעים כמו הנחות בשכר לימוד באקדמיה אינם רלוונטיים כלל למרבית החרדים ובוודאי שלא ישפיעו על בחירותיהם. יתירה מכך, טובה ציפור אחת ביד מאשר שתי ציפורים על העץ. כוחה של 'סנקציית' המעונות שהיא כבר גלומה במצב המשפטי הקיים נוכח פקיעת פרק הפטור בחוק שירות ביטחון והחלטת בג"ץ. לוותר על תמריץ קיים עבור תמריץ עתידי שלא ידוע אם ומתי יתרחש והוא כפוף להשקעה כספית עצומה בתקופה של קיצוצים חדשים, זו טעות קשה.

ד. סיכום

הצעת החוק לשינוי מבחני הזכאות למעונות כך שתתמקד בעבודתה של האם בלבד היא **הצעה פסולה**. בראש ובראשונה בהיותה **פרס למשתמטים** מחובת הגיוס בשעת מלחמה. **תכלית ההצעה בלתי ראויה ופוגעת בעקרון השוויון באופן לא מידתי** בהיותה מיטיבה עם קבוצת המשתמטים ושומרת על הטבותיהם הכספיות למרות שהם מפריס חוק. **ההצעה מבקשת לעקוף את המצב המשפטי החדש שנובע מפקיעת פרק הפטור בחוק הגיוס ומפסיקת בג"ץ ולהפוך חוטאים נשכרים ובכך היא פוגעת גם בביטחון המדינה**.

עוד פוגעת ההצעה בקבוצות שונות בתוך המשק נוסף לאנשי המילואים, כגון הגברים העובדים מהמגזרים שאינם חרדים, החרדים המשרתים והעובדים, הנשים החרדיות המופלות, זוגות חד-מיניים שאין להם מענה בהצעה המתמקדת באם, וכלל הזכאים שסבסודם מעוכב. לחובת ההצעה עומדים גם **שיקולים כלכליים כבדי משקל בהיותה יקרה למשק ומעודדת אי עבודה**.

כמו כן ביקשנו לשלול את החששות כי בהעדר החקיקה המוצעת ייפגעו ההישגים המרשימים בקידום עבודת הנשים החרדיות או כי תיווצר הפליה בלתי צודקת כנגד נשים חרדיות או ילדים חרדים. ההיפך הוא הנכון. **ההפליה המצויה היא דווקא כלפי המשפחות והילדים שאינם חרדים, ובוודאי כשזו ניתנת למשתמטים בשעת מלחמה**.